

Прыцягальнасць супрэматызму

Калаж Святланы Таргонскай.

Пасля даволі працяглага перапынку ў выставачнай дзейнасці Рэспубліканская мастацкая галерэя «Палац мастацтва» радуе глядачоў маштабным праектам «1,10 квадрата», прысвечаным 110-годдзю «Чорнага квадрата» Казіміра Малевіча. Кожная экспазіцыя-раздзел, плён працы сучасных беларускіх мастакоў, прысвечана дню нараджэння знакамітага сімвала новага мастацтва XX стагоддзя. Беларускі саюз мастакоў і яго шматлікія аўтары вырашылі не толькі пайсці шляхам знакамітага супрэматыста, але і паспрабавалі зрабіць крокі наперад. Выстаўкі ў Палацы мастацтва — дэманстрацыя мастакамі найперш сваёй творчасці, уласных пошукаў і знаходак.

І як тут не згадаць Віцебск і тых, хто звязаў сваю мастакоўскую дарогу з гэтым слаўным горадам? Сёння работы жывапісаў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва віцебскага краю, прысвечаныя супрэматызму і «Чорнаму квадрату», можна ўбачыць на выстаўцы, што размясцілася ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і ўяўляе сабой частку праекта «1,10 квадрата».

Прыцягальнасць супрэматызму

Насуперак рэалізму

Экспазіцыя «Эсперыментальны кантакт» у адной з залаў Палаца мастацтваў прысвечана памяці беларускага мастака-эксперыментатара Алеся Родзіна (1947—2022). Яе куратарам выступае Зміцер Юркевіч, сябар і паплекнік творцы па арганізацыі творчых фестываляў.

Алесь Родзін «Мая палітра».

Алесь Родзін нарадзіўся ў Баранавічах. Вучыўся ў мастацкай студыі В. Вярсоцкага і мастацкай школе № 1. Працягваў вучобу ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце ў Івана Ахрэмчыка, Натана Воранава, Хаіма Ліўшыца. Здавалася б, традыцыйная беларуская адукацыя... Аднак на працягу ўсяго жыцця творца ішоў насуперак рэалістычнаму адлюстраванню рэчаіснасці. Першая персанальная выстаўка Алеся Родзіна адбылася ў 1971 годзе. З таго часу ён зладзіў больш за 40 персанальных праектаў, напоўненых палотнамі буйнога памеру. Некаторыя дасягаюць шасці метраў у даўжыню і двух у вышыню. І кожнае выяўляе складаны свет, у якім знаходзіцца месца і вобразам, знакам, сімвалам будзённасці, звычайнага жыцця, і дзіўным героям, іншаземным прыкметам, нечалавечым пачуццям. Са шматлікіх дробязей і дэталей вырастаюць складаныя сюжэты, інтэпрэтацыя якіх каштуе намаганняў. Ужо што, а разгадаць і тлумачыць магчымы сэнс той ці іншай работы — заняткаў займальны.

Замілаванне навакольным светам

Аўтарскую кераміку ў гэты дзень прадставілі два выключныя майстры — Валеры і Максім Калтыгіны (першы, дарэчы, атрымаў летась Нацыянальную прэмію ў галіне выяўленчага мастацтва).

Валеры Калтыгін.
З цыкла «Божыя істоты ў квадраце», 2024 г.

Бацька і сын, якія часцяком дэманструюць глядачу ўласныя погляды на навакольнае асяроддзе, чалавек і прыроду, гэтым разам сабралі выбраныя творы ў тэматычны выставачны праект «Чатыры чвэрці. Жывёльны свет. Частка II». Дарэчы, ідэя праекта «Чатыры чвэрці» належыць Максіму Калтыгіну, які запрасіў бацьку да ўдзелу. Першая сумесная выстаўка

пад назвай «Расліна ў кераміцы» прайшла ў 2021 годзе. Яе працяг — «Жывёльны свет у кераміцы». Мяркуюцца, што далей развагі мастакоў будуць скіраваны на чалавека і плён яго працы.

Няхай мастакі разважаюць па-рознаму, няхай стылістычна іх творы непадобныя, усё ж яны блізкія ў адным — у занепакоенасці будучыня ўсяго жывога, у незадаволенасці тым, што рабілі папярэднікі і што робяць сучаснікі з планетай. Аднак, уздымаючы сур'ёзныя пытанні, закранаючы складаныя праблемы, яны быццам з дзіцячым замілаваннем глядзяць на навакольны свет, дораць яму творы, напоўненыя святлом і гумарам.

На думку арганізатараў і Валеры Калтыгіна, з супрэматызмам яго і сына дэкаратыўную кераміку яднае тое, што формаўтваральныя, кампазіцыйна-вобразныя рашэнні ў асацыятыўнай творчасці мастакоў свядома здзяйснююцца праз абстракцыю, канструктыўнізм, стэрэалізм, трансфармацыю і іншыя сродкі сучаснага мастацтва, у спалучэнні іх элементаў... Між тым для аўтараў істотны цікавыя, часцей пазнавальныя, хоць і відазмененыя вобразы, творцы імкнуцца перадаць іх дэталі і адметнасці. Метады і прыёмы супрэматызму ім не чужыя.

Абмежаванне — плоскасць

Алена Чэпелева «Крумкач», 2023 г.

Выстаўка керамікі і шкла «Пласт. Квадрат» пад куратарствам Вольгі Сямашкі і Ганны Амбросавой атрымалася даволі сціплай, але абаяльнай. Нягледзячы на тое, што кожны мастак быў вольны ў сваіх думках і пачуццях, абмежаванне, прадугледжанае куратарамі, усё ж счыталася. І гэтае абмежаванне — плоскасць. Аднак яна не азначала абавязковае прытрымліванне пэўнай формы ці зместу. Хутчэй пад уплывам тэмы мастакі адлюстравалі роздум пра іх. Дзесьці плоскасць — гэта галоўны герой, тое, аб чым ці вакол чаго вядзецца гаворка, у шырокім сэнсе — імкненне да адлюстравання з'яў матэрыяльнага свету. А недзе яна дзейсны спосаб весці гутарку пра ідэі і мары, розныя абстрактныя паняцці.

У экспазіцыі — работы членаў Беларускага саюза мастакоў, студэнтаў, запрошаных творцаў. Для кожнага з іх пласт — гэта толькі пачатак шляху да твора. А далей ідуць іншыя прыступкі, такія як выбар колераў, работа з фактурай, эксперыменты з тэкстурай... Як можна выявіць звычайную форму квадрата? Ці варта ўскладняць кераміку і шкло? Наколькі сучасныя аўтары схільны да абагульнення? І ў якіх выпадках прагнуць дэталізацыі? Выстаўка «Пласт. Квадрат» дае прастору для пошукаў адказаў.

Жанна Марозава «Нямы крык», 2024 г.

Праект «Пласт» праходзіць трэці раз. Новая экспазіцыя, як падкрэсліваюць яе стваральнікі, адрозніваецца ад папярэдніх. Найперш таму, што «Пласт. Квадрат» праходзіць гэтым разам у межах рэспубліканскага выставачнага праекта «1,10 квадрата». Бясспрэчна, «сяброўства» пласта і таго ж квадрата здольна даць неверагодныя вынікі. Да таго ж у праекце прымаюць удзел мастакі розных пакаленняў і розных школ. Экспазіцыя абяцае знаёмства са шмат у чым традыцыйнымі творами і з сучаснымі эксперыментальнымі работамі. Вядома, творы са шкла, кераміка патрабуюць увагі дасведчанага глядача, хоць многія работы могуць выконвацца выключна дэкаратыўную функцыю. І такое мастацтва, цалкам верагодна, можа ўразіць глядача, а можа і пакінуць раўнадушным.

1,10 у 2024-м

Тым часам Нацыянальная бібліятэка Беларусі запрашае на выстаўку «1,10 квадрата», якая прыходзіць у галерэі «Ракурс». Праект, арганізаваны сумесна з Беларускай саюзам мастакоў, адлюстроўвае сучаснае працятанне мастакамі Віцебшчыны прапанаванай Казімірам Малевічам новай мастацкай сістэмы.

— Мне здаецца, кожны мастак Віцебска лічыць сябе абавязаным хоць адну работу ў сваім жыцці прысвяціць Казіміру Малевічу, бо гэта горад, у якім практычна нарадзіліся Парыжская школа і супрэматызм, — заўважыла падчас адкрыцця першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў, мастацтвазнаўца Наталля Шаранговіч. — Прыцягальнасць авангарда таго часу застаецца і сёння. Мы спрабуем трансфармаваць авангард і паказаць, што ў пэўны момант «Чорны квадрат» даў зразумець: погляд на яго можа быць іншы. Праз піксель, кропку ці экран можна зусім па-іншаму ўспрымаць свет.

Валянціна Ляховіч (Непрыенка)
«Жоўтае вока адзіноты», 2023 г.

На выстаўцы прадстаўлены творы некаторых аўтараў Віцебшчыны. Гэта Васіль Васільеў, Валянціна Ляховіч (Непрыенка), Таццяна Нагавіцына, Вялета Някрасава, Алена Толабава і Генадзь Фалей. Кожны валодае непаўторным почыркам і расказвае ўласную гісторыю, у якой адзін з герояў — Казімір Малевіч.

— Назва выстаўкі вельмі канцэптуальная, як і яе змест. У ім можна ўбачыць алюзію на 110-гадовы юбілей, — тлумачыць загадчыца сектара мастацкіх выставак Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Вікторыя Харытонава. — Яшчэ «0,10» — гэта назва апошняй футурыстычнай выстаўкі карцін, на якой у 1915 годзе Казімір Малевіч прадставіў свае абстрактныя работы і канцэпцыю супрэматызму.

Дарэчы, нуль у гэтым выпадку выяўляе адсутнасць форм — супрэматызм у пару свайго нараджэння прадугледжваў знаёмства з жывапісам без увагі да контураў і аб'ёмаў твора. Лічба 10 — спасылка на дзесяць мастакоў, якія павінны былі ўдзельнічаць у апошняй футурыстычнай выстаўцы ў 1915 годзе. Так склалася, што прадстаўлялі сваю творчасць шасцёра, а назву пакінулі: «0,10».

Р. С. З усімі выстаўкамі ў Палацы мастацтва можна пазнаёміцца да 25 лютага. Экспазіцыя ў Нацыянальнай бібліятэцы будзе працаваць да 1 красавіка.

Яўгенія ШЫЦЬКА, фота аўтара

На першай старонцы выкарыстаны работы Максіма Калтыгіна, Валянціны Іваньковай, Генадзя Фалея і Валеры Калтыгіна